

betæneligheder, som en undersøgelse af den pågældende sag, der angik en retlig tvist mellem en privat part og staten, giver anledning til. I skrivelsen opfordrede højesteretspræsidenten til, at spørgsmålet om brugen af undersøgelsesretter blev taget op gennem nedsættelsen af et udvalg.

Folketingets Udvalg for Forretningsordenen tilkendegav i enighed principiel tilslutning til, at den rejste problematik tages op til nærmere overvejelse.

Regeringen har herefter i samråd med Folketingets Udvalg for Forretningsordenen nedsat et sagkyndigt udvalg med professor Lars Nordskov Nielsen som formand til at foretage en samlet gennemgang og vurdering af undersøgelsesorganer, der kan belyse og klarlægge forhold inden for den statslige forvaltning.

Samtidig har det været regeringens opfattelse, at der ikke bør nedsættes nye undersøgelsesretter/kommissionsdomstole, før udvalgsarbejdet er afsluttet, og Folketinget har haft lejlighed til at tage stilling til udvalgets konklusioner. Dette principielle standpunkt er således indtaget længe før, det færøske ønske om en undersøgelse af banksagen blev fremsat.

Regeringen har indtaget dette standpunkt, fordi den deler de betæneligheder af retssikkerhedsmæssig karakter, som har været fremført over for den hidtidige anvendelse af undersøgelsesretter og kommissionsdomstole.

2.3. Den kritik, der har været rejst mod anvendelsen af undersøgelsesretter og kommissionsdomstole, har navnlig samlet sig om to hovedproblemer, der har en vis indbyrdes sammenhæng.

Selv om undersøgelsesretter og kommissionsdomstole ikke har – og ikke kan have – dømmende myndighed, jf. grundlovens § 61, 2. pkt., viser erfaringen, at der i medierne og i det politiske liv er en tendens til at tillægge konklusionerne »domsvirkning«. Undersøgelsesretter og kommissionsdomstole tillægges en betydelig autoritet, hvilket hænger sammen med, at de beklædes af dommere, typisk af landsdommere eller højesteretsdommere.

Et andet hovedproblem er, at den gældende procesmåde ved undersøgelsesretter og kommissionsdomstole, der kun i meget beskedent omfang er reguleret i retsplejeloven, ikke giver de involverede personer de processuelle garantier, som er påkrævet ud fra *retssikkerhedsmæssige* hensyn. Det har hidtil været almindeligt, at undersøgelsesretter og kommissionsdomstole har fået til opgave at udtale sig om de retlige spørgsmål, som den undersøgte sag giver anledning til, herunder fremkomme med en indstilling om, hvorvidt der er grundlag for at søge et retligt ansvar gennemført. De personer, hvis forhold under-

søges, bliver imidlertid ikke gjort bekendt med de punkter, som eventuelt bliver gjort til genstand for kritik i undersøgelsesrettens/kommissionsdomstolens beretning. De pågældende har derfor vanskeligt ved at tilrettelægge deres forsvar, når der ikke foreligger nogen formuleret sigtelse eller påstand. Betænelighederne herved forstærkes på grund af den ovenfor nævnte »domsvirkning«.

Foreligger der i sagen en civilretlig tvist, f.eks. spørgsmål om økonomiske krav, bliver forskellene mellem en dommerundersøgelse og en almindelig retssag særligt udtalte. I en almindelig civil retssag er det parterne (sagsøger og sagsøgte), der formulerer påstandene. Det er parterne, der tilrettelægger bevisførelsen, og det er parterne, der under en procedure redegør for de faktiske og retlige forhold, som de finder af betydning for den afgørelse, som dommeren skal træffe i forhold til de af parterne nedlagte påstande. Et sådant forhandlingsprincip gælder ikke for en dommerundersøgelse. Her er det dommeren, der er ansvarlig for sagens oplysning. Der formuleres ingen påstande. Dommeren må selv udfinde de retlige spørgsmål, som sagen giver anledning til, og foretage de bevismæssige og retlige vurderinger, uden at de involverede har haft lejlighed til sædvanlig bevisførelse og til at procedere sagen.

2.4. Som nævnt har regeringen af de grunde, der i kort form er redegjort for ovenfor, fundet, at der ikke bør nedsættes nye undersøgelsesretter eller kommissionsdomstole, før arbejdet i det sagkyndige udvalg med professor Nordskov Nielsen som formand er afsluttet, og Folketinget har haft lejlighed til at tage stilling til udvalgets konklusioner.

Regeringen lægger samtidig vægt på, at den foreliggende sag om de færøske banker bliver undersøgt grundigt.

På den baggrund er sigtet med det foreliggende lovforslag at etablere en særlig undersøgelse, som forestås af fagligt kvalificerede personer, og som giver sikkerhed for, at alle relevante oplysninger kommer frem, uden at den undersøgelsen er behæftet med de svagheder, der gør sig gældende for undersøgelsesretter og kommissionsdomstole.

Forslaget angår alene undersøgelsen af den foreliggende banksag, idet regeringen ikke har set det som sin opgave på nuværende tidspunkt at foreslå en revision af dommerundersøgelsesinstituttet. En sådan revision må afvente det ovenfor nævnte udvalgsarbejde.

3. Hovedpunkter i lovforslaget

3.1. En gennemførelse af lovforslaget vil indebære, at der etableres et organ, der skal gennemføre en undersøgelse af den færøske banksag. Dette organ skal